

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет	Образотворче мистецтво	Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Кафедра	Живопис	Рік навчання	1
Галузь знань	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки	Вид дисципліни	Нормативна
Спеціальність	В4 Образотворче мистецтво та реставрація	Семестри	1

ЗАГАЛЬНИЙ КУРС КОМПОЗИЦІЇ

Семестр 1 (осінь 2026)

01 вересня — 12 грудня

Викладач	Залішук Валерій Васильович, старший викладач кафедри живопису
Е-mail	sanse063@gmail.com , 0954336829
Заняття	СЖ 26-1 (за розкладом) -онлайн СЖ 26-2 (за розкладом) -онлайн
Консультації	За домовленістю
Адреса	ауд. 37, поверх 3, корпус 1, вул. Мистецтв 8
Телефон	(057) 706-02-81 (кафедра)

КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ

Поза заняттями офіційним каналом комунікації з викладачем є електронні листи, Viber, Telegram (тільки у робочі дні до 18-00). Умови листування:

- 1) в *темі* листа обов'язково має бути зазначена назва дисципліни (Загальний курс композиції);
- 2) в полі тексту листа позначити курс, групу, ПІ студента, який звертається (анонімні листи не розглядаються);
- 3) файли підписувати таким чином: *прізвище – завдання. Розширення: текст — doc, docx, ілюстрації — jpeg, pdf.*

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовою для вивчення дисципліни «Загальний курс композиції» є певний обсяг знань з академічного живопису, академічного рисунку, анатомії та психофізіології людського ока у сприйманні світу. Обов'язковим є достатній рівень навичок малювання з натури начерків та замальовок людської постаті, пейзажу, натюрморту. Також має бути достатній рівень етюдного досвіду живописних портретів, пейзажів та натюрмортів..

Студент отримує повну підтримку при опрацюванні матеріалу базової дисципліни та підготовки у практичній роботі.

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

Показ робіт із методичного фонду. Демонстрація та аналіз матеріалу за допомогою вірців творів образотворчого мистецтва. Ознайомлення студентів та застосування додаткової літератури з дисципліни.

ПОСИЛАННЯ НА МАТЕРІАЛИ

1. Арнхейм Р. Искусство и визуальное восприятие. М., «Прогресс», 1974.-186с.
2. Бондар О.Я. Золотий переріз і неевклідова геометрія в науці та мистецтві: Монографія. Львів. НВФ «Українські технології», 2005, 198с.
3. Пасічний А.М. Образотворче мистецтво: Словник-довідник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2003. 206с.
4. Ковалёв Ф. В. Золотое сечение в живописи: Учеб. пособ. для ху-дож. ин-тов и училищ.- Киев.: Вища Школа, 1989.- 143
5. Михайленко В. Є., Яковлев М. І. Основи композиції.: Навчальний посібник. – К.: Каравела, 2018. – 304с.
6. Урсу Н. О. Теоретичні основи композиції: навч.- метод. посіб. для студ. ВНЗ худ. та худ.- пед. спец. / Н. О. Урсу, І. А. Гуцул; Кам'янець – Поділ. Держ. ун-т. – 2-ге вид. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2018. – 166 с.
7. Хмельовський О.М. Теорія образотворення Кн. 5.Композиція. Луцьк: Волинська мистецька агенція «Терен», 2005. 408с.

НЕОБХІДНЕ ОБЛАДНАННЯ

Виконання завдань дисципліни «Загальний курс композиції», студентами 1-го курсу факультету «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація», професійне спрямування: «Станковий живопис», які поділені на 2 модулі потребують наступні матеріали: олівці, папір, пензлі, палітра, гуаш, олійні фарби, туш.

МЕТА Й ЗАВДАННЯ КУРСУ

Оскільки «Загальний курс композиції» являє собою цілісну структуру, яка утворює ланцюг завдань, від простого до складного, які тривають 4 семестри, тому **Мета** вивчення дисципліни на першому курсі полягає у навчанні студента образно мислити у сприйнятті оточуючої його дійсності, поєднувати необхідні теоретичні знання та практичні навички роботи над створенням ескізу станкової картини.

Завдання дисципліни полягає в опануванні формально – плямового методу ведення композиційного пошуку в умовах психофізіології людського ока у сприйнятті картинного поля. Розуміти вплив освітлення та світлотного тону на предметний ряд в композиції формату, та вміти застосовувати це заради ідеї твору у власній композиції.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- закони візуального сприйняття та їх вплив на побудову картинного простору;
- знакову структуру та її функцію у створенні асоціативного образного задуму;
- закони, правила, прийоми, та засоби композиції;

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен вміти:

- художньо виражати задум пластичними засобами у побудові композиції;
- застосовувати закони композиції у роботі над ескізом;
- володіти тоном і кольором як факторами розкриття задуму та досягнення максимальної виразності образу;
- перетворювати живі спостереження в художні образи;
- виконувати розробки пластичного мотиву;
- використовувати образотворчий троп як прийом композиції (образотворча метафора, алегорія, символ)

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 5.Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 9. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 11.Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК 13.Здатність викладати фахові дисципліни у дитячих спеціалізованих художніх та мистецьких закладах освіти.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності(СК)

СК 1.Здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності створення цілісного продукту предметнопросторового та візуального середовища.

СК 3.Здатність формулювати цілі особистісного і професійного розвитку та умови їх досягнення, враховуючи тенденції розвитку галузі професійної діяльності, етапів професійного зростання та індивідуально-особистісних особливостей.

СК 4. Здатність оволодівати різними техніками та технологіями роботи у відповідних матеріалах за спеціалізаціями.

СК 5. Здатність генерувати авторські інноваційні пошуки в практику сучасного мистецтва.

СК 6. Здатність інтерпретувати смисли та засоби їх втілення у мистецькому творі.

СК 9. Здатність використовувати професійні знання у практичній та мистецтвознавчій діяльності.

СК 12. Здатність презентувати художні твори та мистецтвознавчі дослідження у вітчизняному та міжнародному контекстах.

СК 13.Здатність викладати фахові дисципліни у дитячих спеціалізованих художніх та мистецьких закладах освіти.

Програмні результати навчання

ПРН 1. Застосовувати комплексний художній підхід для створення цілісного образу.

ПРН 2. Виявляти сучасні знання і розуміння предметної галузі та сфери професійної діяльності, застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях.

ПРН 6. Застосовувати знання з композиції, розробляти формальні площинні, об'ємні та просторові композиційні рішення і виконувати їх у відповідних техніках та матеріалах.

ПРН 7.Відображати морфологічні, стильові та кольоро-фактурні властивості об'єктів образотворчого, декоративного мистецтва, реставрації та використовувати існуючі методики реставрації творів мистецтва в практичній діяльності за фахом.

ПРН 8.Аналізувати, стилізувати, інтерпретувати та трансформувати об'єкти (як джерела творчого натхнення) для розроблення композиційних рішень; аналізувати принципи морфології об'єктів живої природи, культурно-мистецької спадщини і застосовувати результати аналізу при формуванні концепції твору та побудові художнього образу. **Загальні компетентності (ЗК)**

ЗК 5.Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 9. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 11.Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК 13.Здатність викладати фахові дисципліни у дитячих спеціалізованих художніх та мистецьких закладах освіти.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності(СК)

СК 1.Здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності створення цілісного продукту предметнопросторового та візуального середовища.

СК 3.Здатність формулювати цілі особистісного і професійного розвитку та умови їх досягнення, враховуючи тенденції розвитку галузі професійної діяльності, етапів професійного зростання та індивідуально-особистісних особливостей.

СК 4. Здатність оволодівати різними техніками та технологіями роботи у відповідних матеріалах за спеціалізаціями.

СК 5. Здатність генерувати авторські інноваційні пошуки в практику сучасного мистецтва.

СК 6. Здатність інтерпретувати смисли та засоби їх втілення у мистецькому творі.

СК 9. Здатність використовувати професійні знання у практичній та мистецтвознавчій діяльності.

СК 12. Здатність презентувати художні твори та мистецтвознавчі дослідження у вітчизняному та міжнародному контекстах.

СК 13.Здатність викладати фахові дисципліни у дитячих спеціалізованих художніх та мистецьких закладах освіти.

Програмні результати навчання

ПРН 1. Застосовувати комплексний художній підхід для створення цілісного образу.

ПРН 2. Виявляти сучасні знання і розуміння предметної галузі та сфери професійної діяльності, застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях.

ПРН 6. Застосовувати знання з композиції, розробляти формальні площинні, об'ємні та просторові композиційні рішення і виконувати їх у відповідних техніках та матеріалах.

ПРН 7.Відображати морфологічні, стильові та кольоро-фактурні властивості об'єктів образотворчого, декоративного мистецтва, реставрації та використовувати існуючі методики реставрації творів мистецтва в практичній діяльності за фахом.

ПРН 8.Аналізувати, стилізувати, інтерпретувати та трансформувати об'єкти (як джерела творчого натхнення) для розроблення композиційних рішень; аналізувати принципи морфології об'єктів живої природи, культурно-мистецької спадщини і застосовувати результати аналізу при формуванні концепції твору та побудові художнього образу.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

«Загальний курс композиції» – одна із основних дисциплін професійної та практичної підготовки, яка забезпечує фахову підготовку художника станкового живопису. У процесі вивчення дисципліни студенти знайомляться з законами, правилами, прийомами та засобами композиції, які мають велике значення для художнього розкриття задуму пластичними засобами.

Згідно з навчальним планом, що ухвалений методичною радою ХДАДМ, вона вивчається студентами протягом 4-х семестрів (14 кредитів ECTS 420 навчальних годин, у тому числі 210 – практичних занять, 210 - самостійні заняття, 32 - лекції). 1-ий семестр має 2 змістовних модуля, 5 тем, у тому числі 5 практичних завдань, зв'язаних між собою змістовими складовими.

1 семестр

1 МОДУЛЬ містить 24 годин практичних занять та 4 години лекційного матеріалу (3 практичні завдання: два завдання є змістовими складовими четвертого завдання – екзаменаційного)

«Закони, правила, прийоми та засоби композиції (натюрморт)» за наступними темами:

Лекція - Гармонічна цілісність як головний принцип композиції.

Завдання 1 Лінійна асоціативна композиція (вправи). Практичне завдання, яке спрямоване на виявлення ритмічних рядів, груп, які визначають композиційний центр, а також зоровий рух в картинній площині)

Лекція - Психофізіологічні передумови композиції.

Завдання 2. Плямова асоціативна композиція» (вправи).

Практичне завдання, метою якого є побудова умовного простору на геометричних і пластичних формальних силуетах, а також взаємодія тих та інших у ритмічних зв'язках, що виражають конкретний стан у даній композиції, а саме: стан рівноваги, конфлікту, статичності, динаміки, легкості, важкості

Лекція Графічні та живописні начала. Їх єдність та відмінність образотворчого вираження.

Завдання 3. Пейзаж. Практичне завдання спрямоване на закріплення знань пройденого матеріалу на основі роботи з натурними замальовками та етюдами.

2 МОДУЛЬ містить 28 годин практичних занять (2 практичні завдання) та 4 години лекційного матеріалу

Лекція - Конструктивна геометрія як прийом композиції. Лекція

Завдання 1. Аналітичний розбір творів живопису майстрів різних епох. Практичне завдання, яке спрямоване на визначення плямових та лінійних ритмів та їх своєрідності у розкритті конкретного образу

Лекція - Ритм як загальний принцип композиції

Завдання 2. Натюрморт «Ліричний», «Мистецтво» тощо.

Екзаменаційне завдання спрямоване на образне рішення композиції на задану тему на підставі начерків та ескізів з натурального матеріалу та використання досвіду попередніх завдань.

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Метод повідомлення нових знань — лекції та практична робота в процесі виконання завдань.

Основна форма вивчення курсу — творча робота при виконанні вправ та практичних завдань, згідно учбового плану.

Мета запропонованих завдань — вправи побудовані за принципом послідовного ускладнення учбових задач. Вивчення відбувається від задуму образно – пластичної ідеї, до закінченого форескізу твору станкової картини .

Розвиток у процесі навчання здійснюється за рахунок обопільного спілкування між студентами та викладачем.

Основними дидактичними принципами, покладеними в основу викладання дисципліни є:

- пропедевтика у вправах дисципліни – від простого до складного;
- вдумливе вивчення навчального матеріалу, задля розуміння навчального процесу;
- усвідомлення матеріалу через проживання (активні форми навчання);
- систематична робота над особистісним розвитком студентів.

За термін навчання студенти повинні працювати з поставленою задачею керівником курсу, з рекомендаціями та консультаціями. Роль викладача повинна визначати вектор руху ідей у творах студентів, тому що викладач має заохочувати та розвивати нестандартність мислення.

Розвиток у процесі навчання здійснюється не тільки змістом навчального матеріалу, але й особистістю викладача та стилем спілкування зі студентами.

ФОРМАТ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

Програмою передбачено рубіжні етапи контролю у формі поточних переглядів етапів процесу роботи виконаних завдань.

Підсумковий контроль засвоєння знань здійснюється у формі екзаменаційних переглядів.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Національна	Бали	ECTS	Диференціація А (внутрішня)	Національна	Бали	ECTS
відмінно	90–100	A	A+ 98–100	задовільно	64–74	D
			A 95–97		60–63	E

			A- 90–94	незадовільно	35–59	FX
добре	82–89	B		незадовільно	0–34	F
	75–81	C		(повторне проходження)		

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

Дисциплінарна та організаційна відповідальність. Викладач несе відповідальність за координацію процесу занять, а також створення атмосфери, сприятливої до відвертої дискусії та пошуку необхідних питань з дисципліни. Особливу увагу викладач повинен приділити досягненню програмних результатів навчання дисципліни. В разі необхідності викладач має право на оновлення змісту навчальної дисципліни на основі найновіших досягнень і сучасних практик у відповідній галузі, про що повинен попередити студентів. Особисті погляди викладача з тих чи інших питань не мають бути перешкодою для реалізації студентами процесу навчання.

Викладач повинен створити комфортні умови для реалізації процесу навчання особам з особливими освітніми потребами (в межах означеної аудиторії).

Міжособистісна відповідальність. У разі відрядження, хвороби або іншої важливої причини, викладач має право перенести заняття на інший день за умови узгодженості з адміністрацією та існуючим розкладом занять. Про дату, час та місце проведення занять викладач інформує студентів через старосту групи.

ПРАВИЛА ЗДОБУВАЧА

Вітається власна думка тлумачення з теми заняття, яка базується на аргументованій відповіді та доказах, зібраних під час практичних або самостійних занять.

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАНOSTІ

Недопустимі пропуски занять без поважних причин (причини пропуску мають бути підтверджені необхідними документами або попередженням викладача). Не вітаються запізнення на заняття. У разі пропуску занять, студент має самостійно опрацювати матеріали тем і підтвердити їх опанування відповідною практичною роботою. Довгострокова відсутність студента на заняттях без поважних причин дає підстави для незаліку з дисципліни і його можливого подальшого відрахування. Додаткові заняття з такими студентами не передбачені. Відсутність практичних завдань на поточних переглядах безпосередньо впливає на зниження підсумкової оцінки.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Під час навчання студенти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Якщо під час створення власного композиційного ескізного пошуку виявлено плагіат – тобто суттєве запозичення або копіювання в практичній роботі чужих матеріалів або композицій творів мистецтва, студент зобов'язаний його переробити, тому що в цьому випадку бал за роботу не буде отриманий. Оскільки плагіат у будь-якому прояві суперечить з поставленою метою дисципліни. Якщо факт академічної не доброчесності зафіксований на екзаменаційному перегляді також унеможливує студентів отримати бал за роботу, або оцінювання відбудеться частково, отримуючи тільки ті бали, що були зараховані за попередні етапи контролю чи не мають факту виявлення плагіату. **Корисні посилання:** <https://законодавство.com/zakon-ukrajiny/stattya-akademichna-dobrochesnist-325783.html>
<https://saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-shho-v-uchniv-ta-studentiv-na-dumtsi/>

РОЗКЛАД КУРСУ

Дата	Тема	Вид заняття	Зміст	Годин	Рубіжний контроль	Деталі
1 модуль						
За розкладом	Гармонічна цілісність як головний принцип композиції.	Лекція	Закони композиції.	1		
За розкладом		Практичні	Завдання 1. Лінійна асоціація на картинній площині, рух ліній як запорука створення	3 4	Поточний перегляд	

			головного зорового вузла у композиції.			
За розкладом	Психофізіологічні передумови композиції.	Лекція	Вплив композиції на психосоматику глядача за рахунок вибору формату та елементів в ньому.	1		
За розкладом		Практичні	<u>Завдання 2.</u> Побудова умовного простору в композиції листа геометричними формальними силуетами.	3 4	Поточний перегляд	
За розкладом	Графічний та живописний початок. Їх єдність та відмінність образотворчого вираження.	Лекція	Графічна мова та живописна у творі мистецтва на прикладі пейзажу.	2		
За розкладом		Практичні	<u>Завдання 3.</u> Тональний та живописний композиційний пошук образної ідеї пейзажу.	2 4 4	Поточний перегляд	
2 модуль						
За розкладом	Конструктивна геометрія як прийом композиції.	Лекція	Золоте січення, лінії зв'язку, точки статики, образно – пластична ідея.	2		
За розкладом		Практичні	Завдання 1. Розбір твору майстра: тональний, лінійний, кольоровий.	2 4 4	Поточний перегляд	
За розкладом	Ритм як загальний принцип композиції	Лекція	Категорії ритму, висхідний та спадний ритмічний ряд.	2		
За розкладом	<u>Завдання 2</u>	Практичні	<u>Завдання 2.</u> Образне рішення творчого натюрморту.	2 4 4 4	Поточний перегляд	

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Тема	Форма звітності	Бали
1 модуль		
1	Поточний контроль	0–10
2	Поточний контроль	0–10
3	Поточний контроль	0–20
2 модуль		

1	Поточний контроль	0–20
2	Поточний контроль	0–20
3	Поточний контроль	0–20
	Всього балів	100

КРИТЕРІЙ ОЦІНЮВАННЯ

Бали			Критерії оцінювання
	0–20	0–40	
A 90 - 100	16 - 20	37 - 40	Студент в повному обсязі опанував матеріал практичного курсу, творчо та якісно виконав усі поставлені завдання, проявив креативне мислення при виконанні завдань, логічно обґрунтував послідовність виконання необхідних завдань, професійно виконав усі етапи завдання, додатково брав участь у міжнародних або всеукраїнських конкурсах, виставках, фестивалях (отримав відзнаку).
B 82 - 89	12–15	35 - 37	Студент добре опанував матеріал теоретичного та практичного курсу, вчасно виконав усі поставлені задачі, творчо підійшов до виконання практичних завдань, але при цьому робота має незначні недоліки.
C 75-81	11 - 13	33 - 34	Студент в цілому добре опанував матеріал теоретичного та практичного курсу, вчасно та якісно виконав більшість поставлених завдань, але виконана робота має суттєві недоліки (відсутність творчого підходу тощо).
D 64 - 74	8 - 10	29 - 32	Студент в недостатньому обсязі опанував матеріал теоретичного та практичного курсу, вирішив в цілому основні поставлені завдання, але виконана робота має значні недоліки (неохайність виконання, відсутність творчого підходу, несвоєчасна подача виконаної роботи тощо).
E 60-63	6 - 8	26 - 28	Студент в недостатньому обсязі опанував матеріал теоретичного та практичного курсу, не впорався з головними задачами дисципліни, практична робота має багато значних недоліків (неохайність виконання, відсутність творчого підходу, несвоєчасна подача виконаної роботи, значна кількість суттєвих помилок при виконанні завдання, пропуски занять без поважних причин тощо).
	0	0	Пропуск рубіжного контролю

СИСТЕМА БОНУСІВ

Передбачено додаткові бали за активність студента, та творчий підхід під час практичних занять, виставкова діяльність у всеукраїнських, міжнародних виставках, участь у творчих конкурсах. Максимальна кількість балів: 10.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

- Іванов С. Основи композиції видання: Навчальний посібник – Вид. «Світ» - Львів, 2013, 230с.
- Яремків М. Композиція: творчі основи зображення. Навчальний посібник. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2—5. – 112 с.

Допоміжна

- Григорян Е. Основы композиции в прикладной графике.: Учебно - методическое пособие. - Ереван.: РУМК Республиканский учебно - методический кабинет, 1986. – 32с
- Кафедра живопису ХДАДМ: традиції та сучасність /Міністерство освіти і науки України; Харківська державна академія дизайну і мистецтв; Факультет образотворчого мистецтва; Упор. М.І.Деркач, В.Ю.Гальченко. Харків: ХДАДМ, 2015. 123с.